

6593

1083

ТЕАТРАЛЬНА
БІБЛІОТЕКА

М. Л. КРОПИВНИЦЬКИЙ

ПО РЕВІЗІІ

~~7312~~

ДЕРЖЛІТВИДАВ

Головрепертком НКО УСРР
до вистави дозволив

к. 83

*Фізична
Шкільна*

М. Л. КРОПИВНИЦЬКИЙ

ПО РЕВІЗІЇ

ЕТЮД В ОДНІЙ ДІЇ

6593

~~Випускний фонд СЛДОВ~~
~~№ 13527~~

БІБЛІОТЕКА
~~4019~~
УЧИТЕЛЬСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ШКОЛ

НБ ПНУС

6593

59к

ЛИЦЕДІЇ:

Василь Миронович, старшина.

Севастьян Савватійович Скубко,
писар.

Риндичка, стара баба.

Гарасим, її свідок.

Пріська, солдатка.

Сторож при розправі.

Діється у розправі.

Середина великої хати. Стіл, покритий зеленим сукном, на столі каламар, щоти, велика книга і скільки бумаг. На вуглі столу лежить пакет, запечатаний двома печатами; далі з другого боку невеликий стіл, на ньому три книги, каламар і бумаги, біля столу стул. На стіні календар, біля вхідних дверей шахва з бумагами, лавка.

Я В А І

Сторож (*сидить за столом і роздивляється на щотах*). Ну й як той писар може викласти усяке діло на оцій видумці? Вже я скільки разів придивлявся та ніяк нічого не второпаю. „Оце, каже, сімдесят копійок!“ „А оце руб десять, а оце дев'ятьдесят п'ять“, і наговоре, наговоре такого грошей, що й в тиждень, здається, не перелічив би. Отже він: цок! цок! Цок сюди! цок туди! І носа не вспіеш висякати, як він вже й полічив! Що то воно, подумаєш, наука, до всякого діла добирає способу. Його, мабуть, вчено десь не близько: він каже, що він десь

аж спід Чигирина, ну, а я так думаю, що він і за Чигирином бував. Та то ж голова така, що й хто його зна, де вже єсть розумніша; кого не спитав, увесь мир каже, що з такою головою можна й до станового доступить! Ну, а я так думаю, що він і перед справником не здригне. То ж як почне розказувать, де він тільки не бував і чого він не видав, так тільки рота роззявиш. Агличана він тобі бачив, і в Києві був аж двічі, і за морем-окіаном, де живуть песиголовці, і туди його носило!.. Бував і в тих землях, де свині більш від нашого вола... звісно, як чоловік бувалий розкаже тобі, то так увесь світ і побачиш перед очима, як на долоні... Он, як я, так далі Ялисавету не бував, так мені здавалось, що за Ялисаветом вже недалеко кінець світа. Ану, чи вищитаю, скільки мені зосталось день до года? А скільки ж у году день? Чи буде з двісті, чи, мабуть, ні? Ну, оце нехай буде від водохреща до пущення. *(Кладе на щотах)*. А оце від пущення до великодня, а оце до зелених свят, а оце до покрови... Так що ж? А все таки воно нічого не показує! *(Встає)*. Ні, мабуть, коли не піп, то не микайся і в ризи... Підмести ще хату абощо. Тай нудна оця робота сидіти у розправі цілісінький рік! *(Мете хату)*. Чи загляне хтонебудь сьогодні в розправу? Ще удосвіта якийсь чоловік приніс бомагу від посередника, чи що? Ждав, ждав розписки, та з тим і поїхав. Іди, каже, пошукай писаря, або

сам розпишись. Еге! Добре тобі казати: „розпишись!“ Отже, здається, і невелика штука повести пером по бомазі, одначе хоч ти мені пальці повідрубуй, не напишу!.. Вже я скільки разів націлявся написати: украду оце шматок паперу, та й почну виводить пером по бомазі, здається, так, як і писар, і перо умочу в чорнило, і налагодюсь якраз так: чирк-чирк, а воно чорт батька зна що виходить!..

Я В А ІІ

Входить старшина.

Старшина. Щоб через півгодини коні були перед порогом! Чуєш? Щоб мені по щучому велінню! Мені треба небезпрременно сьогодні їхати по ревізії в Чубаївку та Василівку...

Сторож. Та коні аж у степу, на паші.

Старшина. Ну так що?

Сторож. Так це за ними бігти?

Старшина. А ти як думав? Що це тобі первина, чи як?

Сторож. Та воно...

Старшина. Знов начадив махрою? Скільки разів казав тобі, щоб не смів курити отії погані в присутствії.

Сторож. Начадив?.. Я вже й забув, який той тютюн на масть... (Убік). Загранишного тобі буду купувать, велике жалування платиш.

Старшина. Що ти там бубониш? Сказано тобі, щоб по шучому велінню...

Сторож. Та воно... Ні, вже коли б швидш дослужити года, хай йому біс, щоб я зостався у цьому пеклі!..

Старшина. Ну, а як я звелю громаді присудити вік отут тобі служити?..

Сторож. Хіба що громада примусить... звісно, громада великий чоловік!

Старшина. Ну, то то ж бо й є! Я тобі ще вчора наказував, щоб коні вранці були перед порогом.

Сторож. Вчора? Та я вас вчора і в вічі не бачив: ви ще проти понеділка загадали мені... І коні стояли цілий понеділок і в вівторок до обіда...

Старшина. Мольчать! З ким це ти губу розпустив? Сказано тобі, щоб по шучому велінню.

Сторож. Та про мене, я й піду! Алеж я запевне знаю, що ви й сьогодні не поїдете.

Старшина. Ну, ну, базікай! Свинота!

Сторож. А звесно.

Старшина. Ти хочеш, щоб я тебе по мармизі затопив?

Сторож. Хіба це первина? Бийте! На те ви начальство.

Старшина (плює). Тьфу!

Сторож (убік). Ач який! (До старшини). Ондечки бомага, якийсь чоловік привіз. Такий

з себе огрядний, у синій чемерці, з бородою, в картузі і шарпом шия замотана.

Старшина. Збігай по писаря!

Сторож. Та його тепер і з собаками не знайдеш: він ще позавчора поїхав на хутори кумувати!

Старшина. Щоб він мені зараз тут вродився!

Сторож. А за кіньми хто ж побіжить?

Старшина. Ну, живо! Щоб одна нога мені тут була, а друга там! По щучому велінню! (*Випиха сторожа*). ↓

Сторож. От напасть! (*Пішов*).

Старшина (*один, розпечатав пакета*). Від кого ж би це? (*Чита по складам*). „Предписываю оному волостному правлению принять энергические меры...“ Які? Нергічеські мери? Що ж воно означа, нергічеські? Ану, далі! (*Чита*). „К самоскорейшему составлению систематического...“ Та й довге яке слово!.. „Указателя і категорических...“ Ні, мабуть, вже як писар прийде, то вдвох розберемо! Бо сам я ще до цього не доїхав! От як припишуть, що розискується пара лошадей, масті гнідої, на лобі біле п'ятно... або в уїзді появилась на рогатім скоті чума, принять мери... Так тут вже й без писаря я знаю, що ці документи треба покласти під сукно. (*Походив трохи по хаті*). Одначе сьогодні треба вже небезпременно поїхати по ревізії. Та куди ж це писар подівся? (*Сплювує*). Тьфу, як погано

на похмілля... (Дивиться у вікно). Еге, вже сонечко височенько підбилося, а в мене ще й rischi в роті не було... Хіба послать за восьмушкою? Удосвіта прокинувся, та так щось коло серця запекло, аж перелякався! Повернувся на другий бік, неначе трохи відпустило; а тепер знов аж пашить у середині! Погано, погано! Не годиться щодня пити! Вчора пив, позавчора пив... Стривай! Який же це в нас сьогодні день? (Дивиться на стіну, де висить календар). Що воно таке? „Перво октябра“. Та це ж було, либонь, на тім тижневі? Отто вже не люблю безпорядків. Казав же скільки разів писареві, щоб щоранку встановляв число, щоб часом не погубити нам днів; ось же й календар нарочито купив. А тут стоїть перво октябра! А перво октябра це ж було на покрову, а на покрову я був у ярмарку. От тобі і загубили день! Стривай, як же це воно? На тім тижневі у п'ятницю приїздив становий. Так, становий. У неділю була сходка... Увечері приїхали до мене куми мої: матушка і писаломщик. Так! У понеділок гуляли цілий день; а ввечері приїхав і піп. Ну, а далі що ж було? Було ще чимало гостей... Старшина з Кандалупової, письменник з жінкою... Гарна у його жінка, моргуха тільки велика... Вона таки разів з п'ять мені підморгнула... Та як їй, сердешній, і не моргати: її ж чоловік таки настояща смерть, а вона свіжа, повна та дебела... Чудово вона співала оцю пісню, що каже:

„Ой кужелю, мій кужелю,
Робити я не здужаю!
До кужеля рука дрижить,
А чарочку добре держить!..

Попада наша штукарка! Заіровадила моду, щоб кожний раз, як один другого почастиє, то щоб зараз і поцілувалися!.. І пішло частування... Матушка з писаломщиком цілуються, а я з письмоводительшею! Там такі гарячі губи, що аж пащить!.. Одначе їй все ж таки далеко до Пріськи, до московки. Ото молодиця!.. На виду, як на кір горить; а як іде вулицею, то аж земля під нею двигтять... Ех, матері його ковінька! Шкода, що я жонатий! А то, стало бить, як начальник, зараз би по щучому велінню... А ото, на тім тижневі в середу, уночі, трохи-трохи було не вскочив, як кажуть, у нікуди: тількищо підійшов до Прісьчиної хати, аж стара Риндичка із своєї хати—рип дверима! „А хто то, питає, добувається до московки?“ А я зігнувся, та попід загатою, та навтьоки! Вона як зацькує собаками!.. а клятий рябий пес трохи литок не полатав начальникові. Треба буде претикола зробити, щоб вона отого собаку на цепурі держала.

Я В А Ш

Входять Риндичка й Гарасим.

Риндичка (уклонилась). Помагай-бі! З п'ятінкою бувайте здорові!

Старшина (з жахом). Хіба ж у нас сьогодні п'ятниця?

Риндичка. А як же? Звісно, що п'ятінка, та ще й друга після покрови.

Гарасим (п'яний). Так тошно!

Старшина. Чи не помиляєтеся ви?

Риндичка. Оттак пак! Щоб я та помилилася!

Старшина. А як же це воно так сталось, що сьогодні вже п'ятниця?

Гарасим. Я об том незвестен... Один бог!

Риндичка. Таджеж пригадайте, на здоров'ячко. В поведілок ваша сусідка, ота шалудива кішка, Гапка підщипана, та золила сорочку у жлукті. А я й присікалась до неї! Чи не сором, кажу, тобі, молодице, не знати, що в середу празник?..

Старшина. Празник?

Гарасим. Так тошно.

Риндичка. Празник святого Хоми! Та й кажу: чи не сором тобі! Коли ж ти попереш сорочки, що сьогодні кладеш у бук? А тут ви, бувайте здоровенькі, вийшли з хати, та й почали на нас гримати, ще мене так погано налаяли... Еге, кажу, тай почали на нас гримати, щоб ми утишились. Стало бути, у вас була почесна бесіда, а ми своїм гвалтуванням перебаранчали вам гуляти.

Старшина. Нічого не пригадаю! Віриш, стара, що ми начальники так заклопотані...

Гарасим. А звісно начальство... Як можна?

Риндичка. Та як же мені цього не знати? Ви ж один, а нас, миру, скільки? Тут треба дві голови на плечах мати. Адже ж і мій покійничок, — царство йому небесне, вічний покій його душеньці! — був за начальника, чи по простому сказати за свинопаса, коло громадських свиней, то так було заклопочеться, так заклопочеться.

Старшина. Він, либонь, від горілки вмер?

Риндичка. Умер, голубчикок сивий! Через великі клопоти й пив!

Старшина. От через ті клопоти іноді і я п'ю! Легше яюсь на серцеві, як вип'єш.

Гарасим. Верно!

Риндичка. А як же! Горілка, вона зараз таки тобі відтягне від серця! Так і бачиш, як той клопіт гарячою парою з рота виходить! Еге, то ото ж, кажу, було в понеділок; а у вівторок я бабувала у Зінки Тухленкової, старого Молочая невістки, і принесла вам попелясту курочку і прохала на родини.

Старшина. Курочку? Отже й цього не пам'ятаю.

Риндичка. Ще ваша жінка, Андріївна, — нехай будуть здоровенькі вам на радість, а мирові на втіху! — взяли у мене ту курочку і почастували мене пивом, спасибі їм... повнісінький стакан випила!

Старшина. І був я на родинях?

Риндичка. Ба ні. Ви одмовились тим, що у вас бесіда була.

Старшина. Оттак заклопочись, як ми, начальники, іноді заклопочуємось!..

Риндичка. А в середу, після обідні, до вас ще підїхали гості. Батюшка і ще з якимись людьми...

Старшина. У середу, кажеш?

Риндичка. Егеж! А вчора посварилась я з Приською-московкою і приходила до вашої милості скаржитись.

Старшина. З ким? З Приською, кажеш?

Гарасим. З нею, так тошно!

Старшина. Та ти це навсправжки, чи, може, дуриш мене?

Риндичка. Навсправжки! Та я їй цього не подарую.

Старшина. Помагай тобі, боже! Це діло інтересне! Інтересне діло!

Риндичка. Ви ж самі вчора сказали мені, щоб я прийшла сьогодні, бо ви вчора, вибачайте в цім слові, були п'яненькі, на здоров'ячко вам.

Старшина. Клопоти! Що у мене того клопоту, стара! Так, стало бить, виходить, що сьогодні п'ятниця. Слава богу, що хоч знайшли день!

Риндичка. Та тут не то, що день загубиш, а й їсти забудеш. У вас же того клопоту повна голова!

Старшина. Більше!

Гарасим. Через голову поллеться... Так тошно!

Старшина. О, полететься. (До Гарасима).
А ти ж по якому ділу?

Риндичка. Це ж мій свідок.

Гарасим. Так тошно, господин старшина!

Старшина. Ти, стало бить, чув, як вони сварились?

Гарасим. Так тошно, верно... Ну, що вони бились, так я об том не звестен!.. По закону, значить, по правді... Хіба у нас земля безрозсудна?.. Істиная правда... Амінь і весь обман на лицьо.

Старшина. Піди ж, поклич сюди Пріську-московку, то ми зараз і вчинимо суд!

Гарасим. Вчиніть суд праведной, як перед господом милосердним!.. Бо вони проклятуці баби!.. Їм обом небезперемно треба задубить манатки, та березовою кашею, щоб не клопотали... Бо вони анахтеми... так тошно, ваше благородіє!..

Старшина. Веди її сюди перед мої очі, по шучому велінню!

Гарасим. Приведу! Недзя обіждать!.. Я її анахтему... Кажу, вклонись старій і нікоторого діла... Постанови, кажу, чвертку, і бог тобі простить... (До Риндички). Казав: постанови чвертку? Правда? Не сваріться, кажу, бо чистий калавур! (Пішов).

Старшина. Треба ж, мабуть, і писаря підодждати.

Риндичка. Ой, батечку, розсудіть же ви мене самі...

Старшина. Та розсудить то можна! Алеж може мені прийдеться довго здіймати допроси з Пріськи? А тут треба мені їхати по ревізії... Як би можна це діло хоч до завтрього під сукно?

Риндичка. Ой, розсудіть же мене! Бо як не розсудите, то не витерплю, та я ж... *(Шепоче йому на вухо)*. Ой, розсудіть же мене; а я, батечку, вам завжди у пригоді стану. Пам'ятаєте, як ще ви не були за начальника та позивались з Тихоном за кожуха? Мало я тоді гріха на душу взяла?

Старшина. Ну, те, що колись було, нічого згадувати. Нічого вже з тобою робить... Так кажи товком, за віщо там у вас взялося? З якого побиту горщика розбили?

Риндичка. Ох, батечку, та тут таке, що як до ладу розказати, то й волосся догори полізе. Аджеж ви знаєте, що мій вгород та виходить якраз потилицею до її повітки.

Старшина. Потиллицею? Так і запишемо в протокола.

Риндичка. Ще мій покійничок... царство йому небесне, вічний покій його душеньці і всім помершим душам вічна пам'ять! Ото, кажу, як ще мій покійничок живий був, то й викопав рів проти її повітки, щоб, стало бить, звернути стежку з її дворища понад ровом... Бо вона, було, як ~~де~~ чи проти череди, чи в поле, то так тобі й преться через мій вгород!

Старшина. Еге-ге! Постривай! Я бачу, що це діло дуже заплутане! Доказательства маєш?

Риндичка (*вийма пляшку з горілкою і бублик*). Осьдечки! Хіба ж я честі таки та й вашого звичаю не знаю?

Старшина. От бачиш, може б я й не пив сьогодні, коли б не таке голівне діло...

Риндичка (*частує*). Милості прошю...

Старшина. Приходиться випити, щоб у голові... Пожалуйте, звольтесь самі!

Риндичка. Пошли ж, боже, помершим душенькам царство небесне, а живим на здоров'ячко! (*Випила і піднесе старшині*).

Старшина. Благодарю покорно! (*Випив*). Тепер трохи неначе ясніш діло.

Риндичка. А як же. Воно зараз у голові розвидниться! Закусіть же бубличком. (*Дає бублик*)

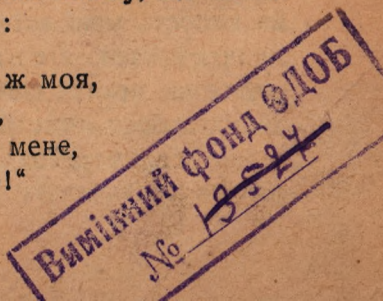
Старшина. Що воно ніби щось задзвеніло у васі?

Риндичка. Ото так похмілля парує, що аж здзвенить. Викушайте ще!

Старшина. Та пожалуй! Чарка в тебе невелика, то воно можна ще по одній.

Риндичка (*налива*). Я вам скажу, що по ма-нісінькій краще пити. Каже:

„Ой чарочко ж моя,
Чепурушечко,
Ой потіш же мене,
Моя душечко!“

Милості прошю!

Старшина (*випив*). Тепер неначе замовкло у вусі, як по щучому велінню! А собі ж?

Риндичка. Та я вже, не вам кажучи, з своїм свідком випила зо три. (*Налива*). Дай же, боже, щоб вороги мовчали, а сусіди не знали! (*Старшина простяга руку до чарки, але Риндичка випила*). Отож, кажу, як викопав мій покійничок, так відтоді пішла промеж нас щоденна сварка.

Старшина. Щоденна?

Риндичка. Еге ж!

Старшина. Ну, так ми й запишемо.

Риндичка. Та як же не щоденна, коли я своїми очима бачила, як вона щоранку божого виносе та й висипає попіл у мій рів. Я їй докоряю та взичаю, а вона мовчить, неначе не до неї річ.

Старшина. Мовчить?

Риндичка. Звісно, губи мовчать, а в середині що в неї?

Старшина. Ну, що в середині, хоч воно й цікаво, так це до діла не касательно.

Риндичка. І що ж би ви думали? Отакечки щодня висипаючи попіл, зарівняла мені рів зовсім. Отож і стала я думати: задля чого б їй оттаке на капость мені коїти? Чи немає тут якої іншої причти? Сидю я на тім тижневі либонь проти середи чи проти вівторка... Ба так, проти вівторка... Бо в понеділок я ходила по зілля у Дерійову балку... Та ще яка мені притичина трапилась...

Старшина. Що таке? Ти вже розкажуй все дочиста, щоб діло було як на долоні.

Риндичка. Тількищо перейшла я лощину і простяглась навмання через стерні, аж це спід моїх ніг заець: плиг, плиг, плиг!.. Щоб мені язик опух, коли брешу!..

Старшина. Заець, кажеш? Чи це ж до діла касательно?

Риндичка. А як же воно не касательно, коли то не заець був?..

Старшина. Не заець? А що ж воно?

Риндичка. Та кажу вам, що схопилось та плиг, плиг, плиг!

Старшина. Та це вже записано, що плиг, плиг!..

Риндичка. Так ви думаєте, що й справді то заець був?

Старшина. А що ж таке?

Риндичка. Нечиста сила!

Старшина. Та ну?

Риндичка. Правда! Покотив та й покотив через гору! А я зараз таки тричі перехрестилась, а далі сплюнула на лівий бік.

Старшина. І що ж, щез?

Риндичка. Як язиком злизало.

Старшина (*нише*). Як язиком злизало...

Риндичка. Ой, стривайте ж, що ж я наказала? (*Думає*). Еге, так кажу, ото набрала я там зілля, принесла додому й почала його в'ялити на сприсьбі, а вже звісно, що як ідеш по зіл-

ля, та перестріне тебе заєць, або перебіжить тобі шлях, то ...

Старшина. Так що ж таке треба робить?

Риндичка. Е, душко, цього не можна казати, бо як розкажеш, то те зілля хоч візьми та викинь його на смітник.

Старшина. Стало бить, не pomoже ні від якої хвороби?

Риндичка. Ні, не те, а так, звиніть, смердітиме, що й носа до нього не навернеш ... Ого вже, як зовсім стемніло, сидю я собі на спризьбі, та й задрімала; і сниться мені, що я молода та така хороша, хоч з лица воду пий.

Старшина. Ну, це ти почала розказувати сон рябої кобили.

Риндичка. Та я ж таки була хороша молодю, така хороша!

Старшина. Ну, я б цього і не подумав.

Риндичка. Минулося! Та за мною парубки було так мордуються, що аж попару не знайдуть, аж тини тріщать.

Старшина. Та це ж було за царя Непитайла. Ти діло кажи!

Риндичка. Стривайте ж бо! Ото й задрімала я. Аж чую, щось няка на мого Рябка. Ви ж знаєте мого Рябка ... торік Палажка, Гунина невістка, позивала мене за те, що ніби то він порвав на ній нову юбку.

Старшина. Так його Рябком дражнять? Це треба у претикол записать.

Риндичка. Я бабувала на хуторах у Байбаків і звідтіль його принесла щеням; і казано мені, що воно ярча! Одначе ж я його і не думала виховувати під осиковою бороною. А вже звісно, що як ярчати отакечки не виховувати, зараз відьма візьме та й подушить.

Старшина. Подушить? А чи не пора нам підлити чорнила у чорнильницю? Бо воно щось неохотно слухається!

Риндичка (*налива*). Дай же, боже, щоб усе було гоже! А що не гоже, того не дай, боже! (*Випива і частує*).

Старшина (*випив*). Добра горілка! У якім шинку береш?

Риндичка. У Бороха.

Старшина. Еге! Це така, що тільки б мені й пить. Ні, доводь же діло до краю! Що це він Пріськи не веде!

Риндичка. Так ото чую, щось няка на мого Рябка: „ня цю-цю! ня!“ Слухаю, аж то вона: приманила його до себе, та й дає йому щось з своїх рук. Я до неї й озвалася: а що то ти, кажу, матері твоїй стонадцять болячок і сім пропасниць! Що то ти робиш? Нащо ти чужу собаку годуєш? „Щоб знав, каже, мене та не рвав!“ Як принялась же я її коренити: лаю на всю губу, а вона мовчить та все годує Рябка. Далі спересердя, плюнула, та таки голосно кажу: „тьфу! тьфу тобі, д'явольська дочко!“

Старшина. Куди це ти плюєш? (*Витира лице*).

Анахтема, плює прямо у пальтрет!.. Стань на цей бік. Продольжай!

Риндичка. Аж другої ночі сидю я на печі, а у мене у печі віконечко, якраз проти її дверей. Сидю я, аж чую, мій Рябко на когось гавка. Я мерщій прожогом до віконечка, аж щось чимчикує через мій рів, прямісінько до неї; підійшло до дверей, поторгало і стиха промовило: „відчініть“ ...

Старшина. Коли це було, кажеш?

Риндичка. На тім тижні, у середу.

Старшина. На тім тижневі. (На бік). От так штука! (До неї). Ти сама бачила?

Риндичка. Своїми очима! Щоб мені повилазило, коли брешу!

Старшина (убік). Держись, Василю, берега!.. (До неї). А не запримітила ти його обличчя?

Риндичка. Та що тут?.. Це вже всім людям звісно. Нібито ви й не догадуєтесь?..

Старшина. Я?.. слухай, стара, ти не тее... Не кажи, будь ласка, жінці!

Риндичка. Ба, ні! Скажу жінці!

Старшина. Чи ти ж не здуріла?

Риндичка. Вона мене лихословила перед усім миром, що нібито я украла у неї півня!

Старшина. Якого півня?

Риндичка. Чорного з жовтим хвостом!..

Старшина. Та я й на подвір'ї не бачив такого півня!

Риндичка. От так же і я його точнісінько бачила!.. А вона пащекує : „Украла та й украла ...“ Я ж їй, шельменій дочці, виб'ю очі її чоловіком хвоядником.

Старшина. А в холодній ти ще не сиділа?

Риндичка. За оту задріпанку? За ту нечу-пайду?

Старшина. Брешеш! Брешеш, стара! Ще одне уразливе слово, і я тебе під дванадцять замків, по щучому велінню ...

Риндичка. Щоб мене під дванадцять замків за оту шолудиву Грициху? Та я швидш ...

Старшина. За яку Грициху?..

Риндичка. Кажу ж вам, що то Грицько добивався до Пріськи.

Старшина. Грицько?

Риндичка. Та він же, він!

Старшина. Так ти ж так і кажи!.. Розбовтай же чорнило, а то вже зовсім загусло ...

Риндичка (*частує*). Він же, кажу вам. Еге! отож вчора вранці виходжу я з своєї хати, аж і вона біля свого порогу крише закришку у борщ. Поздоровкалась я до неї, та й кажу: „А які до тебе гості добивались у глупу північ? Чи не чоловік, кажу, повернувся з служби?“ Вона на мене як витріщилась, та хоч би словечко. Я її дорікаю, а вона мовчить. Чи тобі й не стид, кажу, та й не сором?.. Чоловік твій служить, може побивається за тобою, як пташечка у клітці, а ти так за ним журишся, що чужих чоловіків до себе

уночі принадюєш? Вона слухала - слухала, далі встала, повернулась до мене потилицею... (*Шепче йому на вухо*). От, щоб я пропала, коли брешу!

Старшина. І свідок все те бачив?

Риндичка. Ні, серденько, не бачив, а тільки...

Старшина. Це діло треба розжувати, тут треба підкрепить доказательства.

ЯВА ІV

Входять Гарасим і Пріська.

Пріська. Добридень вам!..

Старшина. Здорова, ягідко!

Пріська. За яким ділом мене покликали?

Риндичка. Як ти посміла мені, старій жінці...

Старшина. Не присікуйся, стара, бо я тут началник. (*До Пріськи*). Як поживаєш, серденько?

Пріська. Як горох при дорозі! Хто не лінується, той тільки і не вибива мені очей!

Риндичка. Ач яка тихоня, свята та божа!

Старшина. Мовчи, стара!

Гарасим. Кажу, ваше благородіє, з ними настоящий калавур.

Старшина. Мовчать!

Гарасим (*б'є себе по губах*). Мальчаты!

Старшина (*до Пріськи*). Так, кажеш, як горох при дорозі?

Риндичка. Та що ви з нею цяцькаєтесь? Ви до неї грізно, а не залицянням...

Старшина. Ти мене будеш вчити, як допроса здійсмати? Ти?.. Мовчи, а ні писни!..

Гарасим (до Риндички). Мовчать! Вони їх благородіє, вони розуміють... Так тошно!

Пріська. За яким ділом мене кликали? Мені ніколи тут з вами патякати!

Риндичка. До вечора ще не близько, ще успіш побачитися!..

Пріська. Не лізьте, бабо, осою в вічі, бо при людях вилаю.

Риндичка. Ти мене лятимеш? Та ще той на світ не народився, щоб мене перелаяв! Та я тобі сто і сімнадцять болячок...

Старшина (до Риндички). Геть з хати! Я наодинці здійму допроса. (Випиха її).

Гарасим. Настоящий калавур з ними!

Старшина (бере Гарасима і Риндичку за плечі і випиха). Геть під три чорти!

Гарасим. Вони краще розуміють...

Старшина (до Пріської). Насилу я діждався того щасливого часу, що бачу тебе наодинці!

Пріська. Велике щастя! Чого ви мене кликали?

Старшина. Присядь, Прісю!

Пріська. З якої речі?

Старшина. Коли б ти знала, яка ти красива!..

Пріська. Красива, та не для вас.

Старшина. Ти спитай котру хочеш молодицю на селі, яка б не рада була, щоб старшина до неї залицявся?

Пріська. То й посылайте за тими молодицями.

Старшина. А до тебе?..

Пріська. А од мене облизня спіймаєте!

Старшина. Справді? *(Хоче її обняти. Риндичка прокрадається і бере свою пляшку і чарку, зника).*

Пріська. Ну, рукам волі не давайте, бо й волосся у вас на бороді не зостанеться!

Старшина. Так ти так з начальством?

Пріська. А хіба ви на те начальство, щоб прилипать до чужих жінок?

Старшина. А в холодну не хочеш?

Пріська. Не задля мене холодна та мурована!

Старшина. Побачимо! Ти, дурочко, подумай краще, чим же я не вдатний з себе?

Пріська. Вдатний, та не мій. Залицяйтесь до своєї жінки!

Старшина. А до тебе?

Пріська. Кажу вам, що зась!

Я В А V

Входить писар п'янецький.

Писар.

Однажды собиралася

Компанія в кабаце

І каждый там говарювал } двічі
На своїм язице.

Старшина. От чортяка його принесла!..

Писар. Василь Миронович, душа моя, мое почтеніе, как ваше драгоценное?

Старшина. Ви тільки п'янствуете, а тут діла повна голова!

Писар. Всьо аттестуем в лучшем культурном состоянні... А, кумушка! По каким таким екстреним требованіям?

Пріська. Спитайте їх!

Старшина. А ви це коли успіли покуматися?

Писар. Не далее как первого октябрю, на покрову пресвятия богородиці.

Старшина. Тим то ти така і смілива, що вже з підручним начальством покумалася.

Пріська. Ба ні! Я таки зроду не з полохливого кодла.

Писар. Ви мою кумушку не смійте обіжати, потому хоч я і підручний, но можу задать начальству таку цивілізацію... *(Засукує рукава)*.

Пріська. Вони вже мене й холодною стращали.

Старшина. То ж я шуткував!..

Писар. Холодна нехай буде холодною, а нам пора погрітись. *(Виймає пляшку і чарку)*. Кума, сідай! Василь Миронович, душа моя! *(Частує)*.

Старшина. Ні, у мене вже й так в голові гуде, то, мабуть, не буду пити, бо треба ж нам по ревізії їхати...

Писар. Пустяк діло, вип'єм і поїдем! Просю покорно!

Старшина. Там получена якась бомага!

Писар. Прочитаем і резолюцію покладем. *(Чита бомагу нишком)*.

Старшина. Про віщо вона дряпа?

Писар. Отка테고ряем усю систему в свое время. (*Кида бомагу під стіл*). Пустяк вніманія.

Старшина. Невже під сукно?

Писар. В архів. (*Частує Пріську*). Кума, чарочку!

Пріська. Ні, куме, спасибі!

Писар. Як?.. Від мене чарки горілки не вип'єш? (*Співа*).

Ти ж було, кума моя,

Ти ж було, люба моя,

Ти ж було селом ідеш,

Ти ж було в дуду гудеш.

Ти ж було, куди йдеш, не минаєш.

Обернися, обійми, поцілуй.

Велю милость. Милості прошю!

Пріська (*одпива*). Ох, яка пекуча!

Писар. Всю, всю!

Пріська. Не можу, не можу! (*Одпива*).

Старшина (*убік*). Як бачу, коло цієї молодіці треба інші заходи. (*До неї*). Та викушайте ж уже на мирову зо мною!

Пріська. Я з вами не сварилась! (*Знов п'є*).

Писар. Кума, у тебе хата простора. А я після-завтрього менинник. Вари, ріж, печи! Твоя страва, мої гроші і мое питво! Ех, Василь Миронович, не вмєш ти з бабами діло робить. Чи так, кума? Кумасю, не норовить чарки! (*Пріська п'є*).

Старшина. І я прийду на менини.

Пріська. Та вже звісно, не вижену з хати.

Старшина (*писарю*). Шелестян Салатович.
Писар. Севастьян Савват'їович.

Старшина. Все рівно! Позвольте вашу пляшечку, ще й я почастую вашу кумасю!

Писар (*дає пляшку*). Пермете!

Пріська. Ой, це вже буде багато!

Старшина. Не буде мало! Мерлете! (*Частує*).

Пріська (*хильнула*). З нашої сестри ласкою все можна взяти. (*Сміється*). От я вже й п'я-
ненька...

Старшина. А по другій, ще від мене!

Пріська. Та вже лийте, куди три, нехай вже й четверта доганя. (*Регоче*).

Старшина (*налива*). А ну, хильніть!

Писар. Ай молодець, Василь Миронович! (*Іде до порога*). Гей, хто там? На пляшку, піди в шинок й принеси ще дві.

Старшина. А ну, сміліше! (*Хоче поцілувати Пріську*).

Пріська (*б'є його по губах*). А тпрус, мурий!

Писар. Василь Миронович, нельзя! Кума, починай пісні, такої, щоб аж... (*Співа*).

Гусар на шаблю опірався,
В глибокої гордості стояв.

Старшина (*підспівує*).

Пріська. Не вмію я такої! Ой, я вже п'яна! (*Регоче*).

Писар. Починай своєї! А ми з Василем Мироновичем підтягнемо.

Пріська (*співа*).

Ой, випила, вихилила,

Сама себе похвалила,

Бо я панського роду,
П'ю горілку, як воду. } двічі

Ой, мій милий умер, умер,

Та в коморі дуду запер,

А я пішла муки брати,
Тай почала в дуду грати. } двічі

Ой, ти, дуда ж, моя дуда!

Я молода сюда, туду!

Навприсядки та в долоні } двічі
Пішла мука по коморі.

ЯВА VI

Риндичка і Гарасим.

Риндичка. Бач, який вони тут допрос беруть?

Старшина (*до Риндички*). Мирись, стара, зараз мені! А то я тебе, чортову кочергу!.. Знаєш мене: по щучому велінню...

Писар. Об чом спор? На основанні якої статті?

Риндичка. Вислухайте ж мене, Шелестян Салатович!

Писар. Севастьян Савват'їович!

Риндичка. Ой, батечку, не вимовлю ж я! Що вона тільки зробила? Ви тільки подумайте! (*Шепче йому на вухо*).

Пріська: Не гнівить бога, бабо! Чи я б таки стида не мала?

Писар. Та не может бить? Чистое горе!

Гарасим. Настоящий калавур!

Пріська. Що я повернулась до вас потилицею це правда, а останне...

Старшина. Помиріться зараз! Ви ж таки сусіди.

Голос за дверима. Натє горілку.

Старшина. От і мирова підоспіла. Це вже наша! (*Бере пляшки*). А ну, хто моторніший, частуй, бо я вже розварився.

Гарасим. Позвольте, я сповню... Хіба у нас земля безрозсудна?..

Писар (*бере пляшки*). Смирно! Сідай, стара! біля старої—кумаса! Лавку сюда присуньте! Так. Василь Миронович на почетное место, біля кумасі, пожалуйте! Гарасько—тут!

Гарасим. Сів... верно!

Писар. Кумасю, поцілуйтесь з старою!

Пріська (*регоче*). Чому й не поцілуватись?..

Риндичка (*з плачем*). Ти думаєш, що мені тебе не жалко? Ти ж така молода, та хороша, та як та сиріточка!.. Нікому тебе ні приголубити, ні пожалувати.

Писар. Годі, стара! Цілуйтесь!

Гарасим. Цілуйтесь... Началство велить... Цілуйтесь, чортові сороки... Настоящий калавур з ними!.. (*Баби цілуються*).

Писар. От і шабаш! Ну, за мною! (*Почина співать, за ним всі*).

Во саду лі, в огороді,
Во саду лі, в огороді,

Пташечки поють. (Двічі).

Ой там наші родителі,
Ой там наші приятелі

Горілочку п'ють. (Двічі).

(*Частує Пріську*). Антоновна наливають...

Пріська. Миронович випивають...

Гарасим. На многі літа!

Всі. Многі літа, многі літа!

Пріська (*частує старшину*). Тепер вже і ви випийте від мене дві!..

Старшина (*зовсім вже п'яний*). Благодарю покорно... Од вас з вдовольством. (*П'є дві*).

Писар. Василь Миронович! Душа моя, не вались!

Старшина. Держусь, ще возсодержуюсь!.. Прісю, поцілуй мене! Поцілуй началство!..

Пріська. Нехай як виясниться! (*Частує Риндичку*).

Риндичка. Чи я ж тебе та й не жалую, моя голубочко! Завтра прийди до мене, я тобі і бурячків, і капусточки, і картопельки!..

Гарасим. Стара, не задержуй чарки: може ще хто хоче випить...

Риндичка. У старовину не так співали.
(Співа).

Ой, хто п'є, тому наливайте,
Хто не п'є, тому не давайте,
А ми будем пити
І бога хвалити,
І за вас, і за нас,
І за неньку стареньку,
Що навчила нас
Горілочку п'ють по маненьку.
Ой, хто п'є, той кривиться,
Хто не п'є, той дивиться.
А ми будем пити, і т. д.

Писар. Василь Миронович! Захріп... Е, шкода!
Гарасим. Бо їм клопоту, настоящий калавур!

Я В А VII

Ті ж і сторож.

Сторож. Коні готові!

Писар. Сьогодні вже годі їхати по ревізії!..

Сторож. То це знов коні стоятимуть?

Писар. Не твое діло. Внеси сюди дзвінок!

(Сторож пішов).

Пріська. Ходім, бабусю, додому!

Риндичка. Ходімо, моя дитино!

Писар. Стой, кума! Кататься поїдем!

Пріська. Е, ні, кумцю! Пий, кажуть, та ума
не пропий! Спасибі за честь, спасибі, що по-
мирили!..

Риндичка. Я тобі, моя люба, і квасольки, і огірочків дам... У мене, хвалити бога, уро-
дило.

Гарасим. Тільки не сваріться!

Пріська. Прощайте, Шелестян Салатович.

Риндичка. Спасибі вам, що помирили нас!

Писар (*Риндичка і Пріська пішли*). Сева-
стьян Савватійович! (*Провожа їх до порогу*).
Кумасю, гляди ж, не забувай менини!

Гарасим (*тим часом хова пляшку і бублики*).
Настоящий калавур! Бє їм клопоту... Ну, що
вони бились... Прощайте! (*Пішов у шафу*).

Писар (*бере його за коміра і випиха*). Ека
свинота, нажреться так, што й...

ЯВА VIII

Сторож (вносе дзвінок).

Сторож. Навіщо вам дзвінок здався? (*Дає*).

Писар. Не твоє діло. (*Почина дзвонить під
вухом старшини*). Ньо, конячки!..

Старшина (*крізь сон*). Поганяй, поганяй!
Звертай на Чубаївку! Та не задьоргуй бо при-
стяжної!

Сторож. Поїхав по ревізії.

Писар. Ну, буде з нього, нехай іде. А я поїду
на хутори другу ревізію робить.

Старшина (*сонний*). Пиши приговор!

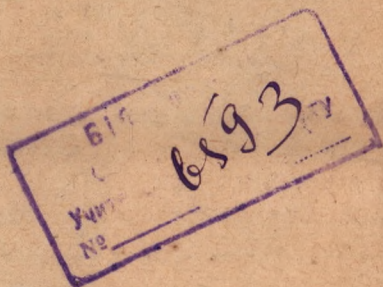
Писар. Чистое горе з оцими п'яницями...
(*Пішов*). Какою я тільки з ними мученик!..

Сторож. Добра ревізія! Це знов на цілий тиждень: цей дома кружлятиме, а той по хуторах. (Бере з столу бублика і доїда, потім бере щоти, сіда долі і виклада). Ні вже, хай йому враг, щоб я зостався у цім пеклі! Я таки вищитаю, скільки мені зосталося днів служити до года.

Старшина (співа сонний). Многа літа, многа літа ...

Завіса

Написана в Єлисаветграді
у 1882 році у ноябрі місяці.

НБ ПНУС

6593

Редактор *Н. Чередник*. Техкерівник
С. Білокінь. Коректор *Е. Циплакова*

Друкарня імени М. В. Фрунзе. Харків, Дон.
-Захаржевська, 8 Уповноваж. Головлігу №1838
Зам. № 153 Тир. 20.000. 1 $\frac{1}{2}$ друк. арк. Ви-
дання № 532. Папір ф. 72×110—48 кг. $\frac{2}{3}$ пап.
арк. 90.240 літ. Здано в роботу 4-III-36 р. Підпи-
сано до друку 4-IV-36 р.